

Albert Camus

CIZINEC

Albert Camus

LEDA
2021

PRVNÍ ČÁST

Dneska mi umřela maminka. Nebo možná včera, nevím. Z hospicu mi přišel telegram: „Matka skonala. Pohřeb zítra. Hlubokou soustrast.“ Tohle ale není přesné. Možná to bylo včera.

Hospic pro staré je v Marengu, asi osmdesát kilometrů od Alžíru. Pojedu autobusem ve dvě a ještě odpoledne tam budu. Noc strávím u jejího lůžka a zítra večer se vrátím. Požádal jsem šéfa o dva dny volna, a ten mi je nemohl odmítnout, protože se neměl na co vymluvit. Ale radost z toho moc neměl. Dokonce jsem mu řekl: „Nemám si co vyčítat.“ Neodpověděl. Napadlo mě, že jsem to říkat nemusel. Koneckonců jsem se neměl za co omlouvat. To spíš on mi měl kondolovat. Ale určitě to udělá pozítří, až uvidí, že

jsem ve smutečném. V tuhle chvíli to spíš vypadá, jako kdyby maminka nebyla mrtvá. Po pohřbu to bude uzavřená záležitost a všechno to dostane oficiální podobu.

Chytil jsem autobus ve dvě hodiny. Bylo hrozné horko. Obědval jsem jako obyčejně u Célesta v restauraci. Všichni mě moc litovali a Céleste řekl: „Matku máš jenom jednu.“ Když jsem odcházel, doprovodili mě ke dveřím. Trochu mě rozhodilo to, že jsem musel zajít za Emmanuelem, aby mi půjčil černou kravatu a pásku. Před několika měsíci mu umřel strýc.

Utíkal jsem, aby mi to neujelo. Nejspíš z toho spěchu a únavy po běhu a kvůli hrbolaté cestě, benzinovému zápachu a lesknoucí se obloze i silnici, jsem usnul. Spal jsem skoro celou cestu. A když jsem se probudil, byl jsem namáčkнутý na nějakého vojáka, který se na mě usmál a zeptal se, jestli mám za sebou dlouhou cestu. Odpověděl jsem „ano,“ abych se s ním už nemusel vybavovat.

Hospic je dva kilometry za vesnicí. Šel jsem pěšky. Hned jsem chtěl maminku vidět. Správce mi ale řekl, že se napřed musím zastavit u ředitele. Ten byl zaneprázdněný, tak jsem chvíli čekal.

Správce celou dobu něco říkal, a potom už mě přijal ředitel ve své kanceláři. Byl to malý stařík se stuhou Čestné legie. Hleděl na mě jasnými očima. Potom mi sevřel ruku a držel ji tak dlouho, že jsem ani nevěděl, jak ji vytáhnout. Podíval se do složky a řekl: „Paní Meursaultová k nám přišla před třemi lety. Byl jste její jediná opora.“ Měl jsem pocit, že je to výčitka, a začal jsem mu to vysvětlovat. Ale on mě přerušil. „Nemusíte se omlouvat, milý příteli. Díval jsem se do spisu vaší matky. Nemohl jste se o ni dostatečně starat, a ona potřebovala někoho, kdo by o ni pečoval. Vy moc peněz nevyděláváte. S přihlédnutím k tomu všemu byla šťastnější tady.“ Řekl jsem: „Ano, pane.“ Dodal: „Podívejte, měla tu přátele, lidi svého věku. Mohla si s nimi povídat o starých časech. Vy jste mladý a s vámi se asi trochu nudila.“

Měl pravdu. Když byla maminka se mnou doma, trávila čas tím, že mě mlčky sledovala pohledem. Prvních několik dní v hospici proplakala. Jen proto, že tam nebyla zvyklá. O několik měsíců později by plakala, kdybych ji odtamtud vzal. Zase proto, že si tam zvykla. Taky trochu kvůli tomu jsem tam minulý rok skoro

vůbec nechodil. A ještě proto, že jsem vždycky přišel o celou neděli – a to nemluvím o úsilí spojeném s autobusovou dopravou, zakoupením jízdenky a samotným dvouhodinovým cestováním.

Ředitel mluvil dál. Ale já už jsem ho skoro neposlouchal. Potom řekl: „Myslím, že byste chtěl svou matku vidět.“ Beze slova jsem se zvedl a on šel přede mnou ke dveřím. Na schodech mi vysvětlil: „Přemístili jsme ji do naší malé márnice. Aby to nepůsobilo špatně na ostatní. Pokaždé když některý pacient zemře, jsou všichni dva tři dny nervózní. A je pak i naše práce obtížnější.“ Přešli jsme nádvoří, kde si mnoho starých lidí povídalo v malých skupinkách. Když jsme šli kolem, hovor utíchal. A za našimi zády se pak konverzace znovu rozběhla. Jako kdyby tam tlumenně brebentily andulky. U dveří jednoho malého stavení se se mnou ředitel rozloučil. „Teď Vás opustím, pane Meursaulte. „Kdybyste cokoliv potřeboval, budu ve své kanceláři. Pohřeb vždycky začíná v deset hodin dopoledne. Můžete tedy sedět u zesulé. A ještě tohle: zdá se, že vaše matka často před svými známými projevovala přání mít církevní pohřeb. Všechno potřebné jsem zařídil. Chtěl jsem ale, abyste to věděl.“

Poděkoval jsem mu. Maminka sice nebyla ateistka, ale na náboženství si za celý život nevzpomněla.

Vstoupil jsem dovnitř. Místnost byla velmi světlá, obílená vápnem a se skleněnou střešou. Stálo tam několik židlí a podstavců ve tvaru X. Na dvou z nich ležela uprostřed místnosti zavřená rakev. Vidět byly jen lesklé, lehce zasunuté šrouby, nápadné na pozadí ořechově zbarvené desky. U rakve byla arabská ošetřovatelka v bílém plášti, se světlým šátkem na hlavě.

Vtom vešel správce. Asi utíkal. Trochu koktal: „Přiklopili jsme víko, ale můžu ho odšroubovat, abyste ji viděl.“ Přistoupil k rakvi, ale zastavil jsem ho. Zeptal se: „Nechcete?“ Odpověděl jsem: „Ne.“ Zarazil se a mně bylo stydno, protože jsem cítil, že jsem to neměl říkat. Nakonec se na mě otočil a zeptal se: „Proč ne?“ ale nebyla v tom výčitka, jen by to asi byl rád věděl. „Nevím,“ odpověděl jsem. Zatahal se za svůj bílý knír a pak, aniž se na mě podíval, řekl: „Chápu.“ Měl hezké, světle modré oči a narudlou pleť. Nabídl mi židli a posadil se kousek za mě. Sestra vstala a vydala se ke dveřím. V tu chvíli mi správce řekl: „Má tam vřed.“ Protože jsem to nepochopil,

podíval jsem se na ošetřovatelku a zahlédl jsem pásku, kterou měla v místech pod očima ovázanou kolem hlavy. Kde měl být nos, byl obvaz plochý. Z celé tváře vystupovala jen bělost obvazu.

Když odešla, řekl správce: „Nechám vás o samotě.“ Nevím, jaké gesto jsem udělal, ale zůstal stát za mnou. Bylo mi nepříjemné, že ho mám za zády. Místnost naplňovalo nádherné, pozdně odpolední slunce. Dva sršni naráželi s bzučením do skla. Padala na mě ospalost. Zeptal jsem se správce, aniž jsem se k němu otočil: „Jste tady už dlouho?“ Okamžitě odpověděl: „Pět let“ – jako by celou dobu čekal, že se ho na to zeptám.

Pak toho namluvil hodně. Velice by ho prý bývalo překvapilo, kdyby mu někdo byl řekl, že skončí jako správce v Marengu. Bylo mu čtyřiašedesát a pocházel z Paříže. V tu chvíli jsem ho přerušil. „Tak vy nejste odtud?“ Pak jsem si vzpomněl, že než mě zavedl do ředitelny, mluvili jsme o mamince. Řekl mi, že je třeba ji rychle pohřbít, protože v rovinatých oblastech, hlavně v téhle části země, je příliš horko. Přitom jsem se dozvěděl, že žil v Paříži a že na Paříž nemůže zapomenout. V Paříži se zůstává u mrtvého tři, někdy čtyři dny. Ale tady na to není čas, nestačíte

přijmout to, že ten člověk zemřel, a už musíte běžet za pohřebním vozem. V tu chvíli mu jeho žena řekla: „Bud' zticha, tohle se nehodí pánovi vyprávět.“ Starý muž se začervenál a omlouval se. Přerušil jsem ho: „Ale ne, to ne.“ Pomyslel jsem si, že to, co říkal, je zajímavé a má to hlavu a patu.

V té márnici se mi pak svěřil, že do hospicu přišel proto, že byl bez peněz. Po zdravotní stránce se cítil práceschopný, a tak se nabídl, že bude dělat správce. Poznamenal jsem, že i tak je vlastně pacientem hospicu. Odpověděl mi, že není. Už předtím jsem si všiml, jak říká „oni“, „ti druzí“ a občas „ti starci“, když mluví o pacientech hospicu, z nichž leckteří ani nebyli starší než on. Samozřejmě to ale nebylo totéž. Jako správce měl nad nimi určitou moc.

V té chvíli přišla ošetřovatelka. Rychle se šerilo. Tma nad skleněným stropem valem houstla. Správce otočil vypínačem a mě oslepil náhlý nápor světla. Správce mě pozval na večeři do refektáře. Neměl jsem ale hlad. Nabídl se tedy, že mi přinese šálek bílé kávy. Tu mám moc rád, proto jsem přijal, a on se za chvíli vrátil s tácem. Pil jsem. Potom jsem dostal chuť si zakouřit. Ale

váhal jsem, protože jsem nevěděl, jestli můžu kouřit před maminkou. Přemýšlel jsem, nezáleželo na tom. Nabídl jsem cigaretu správci a zakouřili jsme si.

V jednu chvíli řekl: „Víte, známí vaší matky taky přijdou bdít k její rakvi. Je to zvykem. Musím zajít pro nějaké židle a pro černou kávu.“ Zeptal jsem se ho, jestli se dá zhasnout jedno světlo. Záře světla z bílých zdí mě unavovala. Odpověděl, že to nejde. Takhle světla nainstalovali: buď všechno, nebo nic. Dál jsem si ho už moc nevšímal. Odešel, vrátil se, rozestavil židle. Na jednu postavil kolem kávové konvice několik šáleků. Potom se posadil naproti mně, na opačnou stranu od maminky. Ošetřovatelka tam byla taky, obrácená zády ke mně. Neviděl jsem, co dělá. Ale podle toho, jak pohybovala pažemi, jsem si domyslel, že plete. Venku bylo příjemně, káva mě hřála a otevřenými dveřmi vstupovala dovnitř vůně květin a večera. Myslím, že jsem na chvíli usnul.

Probudilo mě jakési šustění. Měl jsem zavřené oči, ale jakmile jsem je otevřel, zdálo se mi, že mě místnost oslňuje ještě zářivější bělostí než předtím. Před sebou jsem neviděl žádný

stín, a každý předmět, každý kout a každý ohyb se rýsovaly tak ostře, až mě bolely oči. Vtom vešli mamini známí. Celkem jich bylo asi deset a bez hlesu vklouzli do toho oslepujícího světla. Posadili se, a ani jediná židle neza-vrzala. Viděl jsem je jasně, jak jsem ještě nikdy nikoho neviděl, a neunikla mi jediná podrob-nost jejich tváří ani jejich oblečení. Ale neslyšel jsem je, a tak bylo těžké uvěřit, že jsou skuteč-ní. Téměř všechny ženy měly na sobě zástě-ru a šňůra, kterou měly těsně uvázanou kolem pasu, jim ještě víc zvýrazňovala vystouplá bři-cha. Dosud nikdy jsem si nevšiml, jak velká břicha mohou staré ženy mít. Muži byli sko-ro všichni hubení a měli hole. Zarazilo mě, že na jejich tvářích nebyly vidět oči, jen matný svit v hnízdě vrásek. Když se posadili, většina z nich se na mě podívala a rozpačitě kývla hla-vou, přičemž se jim vtáhly rty do jejich bezzu-bých úst, takže jsem nedokázal určit, jestli mě zdraví, nebo jestli je to jen nějaký tik. Spíš si myslím, že mě zdravili. Teď jsem si uvědomil, že všichni sedí proti mně kolem správce a po-kyvují hlavami. Na vteřinu jsem měl směšný pocit, že tam jsou, aby mě soudili.